

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Финка Иванова Сиракова

Лингвистични аспекти на предложните и безпредложните конструкции в българския
език

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. филология,
научна специалност български език

Рецензент: доц. д-р Марина Джонова

Катедра по български език, ФСлФ, СУ „Св. Климент Охридски“

член на научното жури, утвърдено от Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ със
заповед № РД-38-459/19.07.2024 г.

След като се запознах с материалите, представени по процедурата, мога да потвърдя, че те покриват минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор“. В представените по конкурса дисертационен труд, автореферат и научни трудове не е установено плагиатство.

Дисертационният труд на Финка Сиракова на тема „Лингвистични аспекти на предложните и безпредложните конструкции в българския език“ е с общ обем 134 стр. и включва увод, три глави, заключение, справка за приносите и библиография. Включени са и две приложения с емпиричния материал по дисертацията. Предложните и безпредложните конструкции са обект на изследване от гледна точка на структурата на еквивалентни по смисъл конструкции. Темата е актуална и представя предложните и безпредложните конструкции в контекста на съвременните лингвистични теории, като предлага цялостен модел на еквивалентните конструкции и на възможностите за изпускане на предлога в българския език.

Първа глава представлява критичен преглед на научната литература, като са включени както основополагащи трудове в областта на граматиката, така и нови изследвания върху словосъчетанията/фразите, като акцентът е поставен върху видовете подчинително свързване в българския език и различните теоретични подходи при описанието на структурата на фразата и типа свързване в нея.

Във Втора глава акцентът е поставен върху изясняването на теоретичния подход, приет при анализа на примерите в дисертация. Въз основа на съществуващите в лингвистиката подходи са представени особеностите на предложните и на безпредложните конструкции. Приносно е проследяването на схващанията в българското езикознание по отношение на видовете предлози и особено на сложните предлози и т.нар. предложни изрази. Докторантката прави ясен модел на възможното лексикално обкръжение на предлога – каква опора може да пояснява предложният израз, както и какви подчинени части може да има самият предлог. Представените модели се коментират последователно при анализа на емпиричния материал в Трета глава.

В Трета глава на дисертационния труд се разглеждат възможностите за трансформация на предложните фрази в безпредложни, както и еквивалентните конструкции със и без предлог. Приносно е представянето на всички аспекти на еквивалентните предложни и безпредложни фрази към опора отглаголно съществително. Ценни са наблюденията във връзка с детерминацията на опората отглаголно съществително, както връзката с аргументната структура на изходния глагол. Направен е извод, че е налице разлика между конструкциите с опорно отглаголно съществително име в зависимост от това дали то е членувано. То може да бъде опора на двата типа конструкции (предложна и безпредложна) само когато е нечленувано.

Изследваният емпиричен материал е представителен за актуалните тенденции в съвременния български език и онагледява динамиката в употребата на двата вида конструкции. Предимство на работата е изборът на модел и последователното му прилагане при анализа на примерите. Приноси са направените изводи за фреквентността на предложните и безпредложните конструкции с главна част отглаголно съществително на *-не*; за възможността за трансформация на предложната конструкция в безпредложна; за видове разширения към опора отглаголно съществително. Положително оценявам систематизирането на примерите в таблици, както и направените обобщения за фреквентността на отглаголните съществителни в данните.

Безспорно интересни са наблюденията за степента на свързаност с опората при повече РР към една опора, както и за степента на свързаност на РР, когато са налице две съчинително свързани опори. Приноси са наблюденията за условията при които се срещат еквивалентни конструкции със и без предлога *на*. Интересни са и наблюденията за

употребата и значението на *около*. Тук бих искала да ви попитам дали има подобни употреби на предлога *към* или на наречието *приблизително* в изследвания материал.

Ценни са наблюденията върху изпускането на предлозите *в* и *през* в изрази за време като *в понеделник*, *през лятото*. Смятате ли, че е налице аналогия с изрази като *сутрин*, *цяла седмица*.

Положително е сравнението с немски и гръцки и теоретичните постановки по отношение на предложните и безпредложните конструкции в двата езика. Съпоставителният поглед поставя явлението в български в по-широк контекст. Наблюденията за немски показват сходство с българските изрази за време, в които се изпускат темпорални предлози с лексикално значение. Доминирането на безпредложните конструкции в гръцки по отношение на изразите за време дава ценен съпоставителен поглед върху конструкцията в български.

Приноси в дисертационния труд са и наблюденията върху изпускането на предлог в сложни предлози като *благодарение на*, *съобразно с*. Последователно са представени двата структурни модела, като е направен извод за възможностите за изпускане на крайния предлог. Положително оценявам разграничаването на причастията като опори в рамките на AP от прилагателните като *готов* и *алчен*. В това отношение би било интересно при бъдещи изследвания да се направи сравнение между фразите с опора отглаголно съществително и фразите с опора причастие.

В заключение мога да потвърдя, че авторефератът отговаря на структурата на дисертационния труд и отразява вярно постиженията, направени в него. Научните приноси представят адекватно положителните резултати от изследването.

Убедено препоръчвам на Уважаемото жури да присъди научната и образователна степен „доктор“ на Финка Сиракова в област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Български език) за нейния дисертационен труд „Лингвистични аспекти на предложните и безпредложните конструкции в българския език“.

София,

11.10.2024 г.

доц. Марина Джонова